

УДК 330.35; 339.13

О. В. Ляховська,

к. е. н., науковий співробітник відділу проблем реального сектору економіки регіонів,
ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України"

ORCID ID: 0000-0003-4838-5619

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.4.70

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ М'ЯСОМ ТА М'ЯСНИМИ ПРОДУКТАМИ

O. Liahovska,

PhD in Economics, researcher, Institute of Regional Studies

named after M. I. Dolishnyi of the National Academy of Sciences of Ukraine

MAIN TRENDS OF FOREIGN TRADE IN UKRAINE BY MEAT AND MEAT PRODUCTS

У статті наведено основні показники зовнішньої торгівлі України м'ясом та м'ясними продуктами, зокрема, динаміку та структуру експорту та імпорту, коефіцієнт покриття. Виявлено, що конкурентні позиції на міжнародному ринку м'яса зайняла виключно Українська продукція з м'яса птиці, решту видів м'яса та м'ясних продуктів експортують у незначних обсягах. Найбільшу частину імпорту займав імпорт м'яса та їстівних субпродуктів птиці, сало, свинячий жир та жир птиці і свинина. Зазначено, що такі тенденції пов'язані із зменшенням обсягів виробництва свинини, сала та жиру в Україні, що може викликати імпортозалежність від цієї продукції у перспективі, а також імпортували більш дешеву продукцію, до прикладу, м'яса та їстівних субпродуктів птиці та свинини. Запропоновано розвивати зовнішню торгівлю м'ясом та м'ясними продуктами, з урахуванням попиту та вимог до якості на міжнародному ринку, а також зазначено необхідність застосування інструментів стимулювання виробництва цього виду харчової продукції.

The article describes the main indicators of Ukraine's foreign trade in meat and meat products, in particular, the dynamics and structure of exports and imports, the coverage ratio. It is revealed that only Ukrainian poultry products have a competitive position in the international meat market. In addition, the dynamics of exports of these products was positive. The rest of the meat and meat products are exported in small quantities. Imports of meat and edible offal of poultry, lard, pork fat and poultry fat and pork accounted for the bulk of imports. It is noted that such tendencies are related to the decrease in production of pork, fat and fat in Ukraine, which can cause import dependence on these products in the long term, and also imported cheaper products, for example, meat and edible offal of poultry and pork. The coverage ratio of meat imports and meat products by export is investigated. Cattle, fresh or chilled, frozen, have been found to be frozen; mutton and goat meat and meat by-products this indicator had a positive value (exports exceeded imports). At the same time, imports exceeded exports of pork, cattle by-products, pigs, sheep, horses, other meat and edible by-products, fat, pork fat and poultry fat. Exports of meat products have been higher than imports in recent years, however, there has been a trend towards a decline. At the same time, the specified ratio increased for sausage and similar meat products and decreased for other prepared or canned meat products. It is noted that such trends indicate the need to develop deep meat processing, both in order to avoid import dependence on these products in the long term and to provide greater economic benefits from deep processing of raw materials. It is suggested that in order to promote the development of foreign trade in poultry meat, promote the formation of stable international trade relations, care for the quality of products, ensure compliance of Ukrainian production with the requirements of the international market. The need to stimulate the production of pork, fat, pig fat and poultry fat, in particular, through subsidies and preferential lending to farms, as well as to provide systematic material and information support in the fight against diseases, was noted. The need to stimulate deep meat processing (production of meat products) is indicated, which will increase the economic impact of production.

Ключові слова: м'ясна промисловість, виробництво м'яса, експорт м'яса та м'ясних продуктів, імпорт м'яса, коефіцієнт покриття.

Key words: meat industry, meat production, export of meat and meat products, meat imports, coverage ratio.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Виробництво м'яса та м'ясних продуктів — один із найбільших секторів харчової промисловості України, що тісно пов'язаний із

сільськогосподарським тваринництвом (близько 90% м'яса заготовленого сільськогосподарськими товаровиробниками спрямовується на промислову харчову перероб-

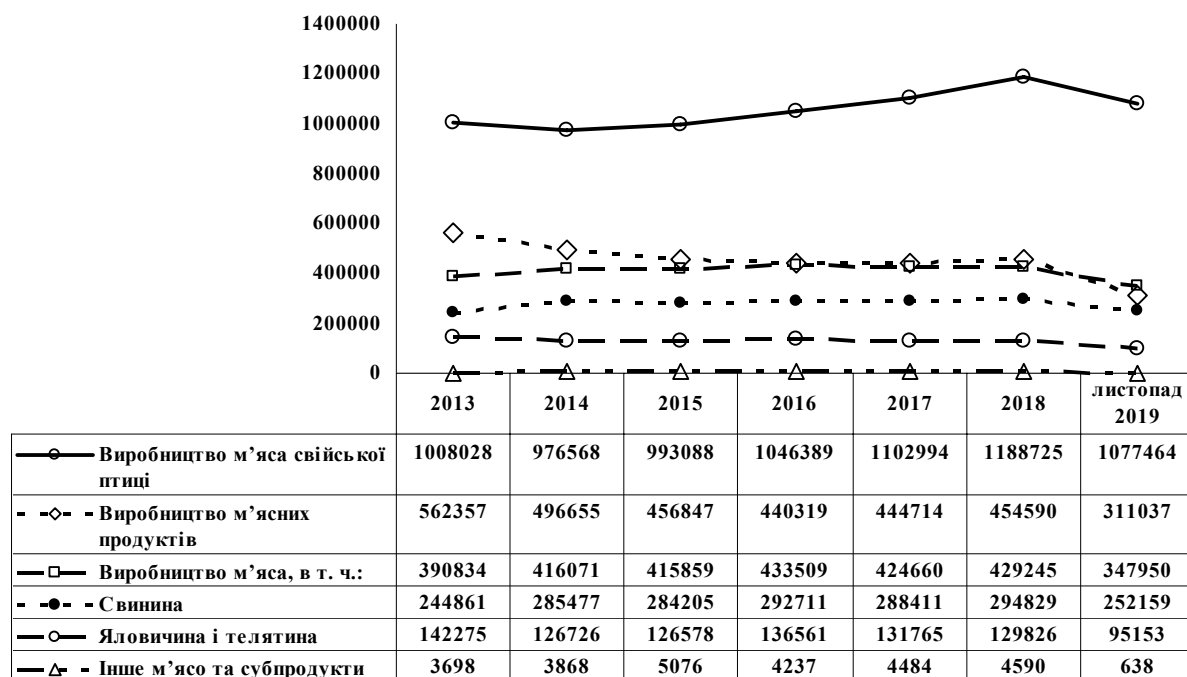

Рис. 1. Виробництво м'яса та м'ясних продуктів в Україні, т

Джерело: [5].

ку) та має розвинутий експортний потенціал окремих видів продукції. Проте за сучасних умов динамічного розвитку світової торгівлі необхідно виявляти шляхи активізації виходу української продукції з м'яса на міжнародний ринок та закріплення її конкурентних позицій. Цьому сприятиме дослідження основних тенденцій зовнішньої торгівлі України м'ясом та м'ясними продуктами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемами зовнішньої торгівлі України м'ясом та м'ясними продуктами широко досліджували Українськими вченими, зокрема, у працях Бочарової Ю.Г. [1] висвітлені загальні характеристики світового ринку м'яса, Карп'як М.О. [2] досліджувала розвиток Українського ринку м'яса в умовах євроінтеграції, Голюк В.Я. [3] та Сендецька С.В. [4] аналізували експорт м'яса курятини та ін. Незважаючи на раніше висвітлені питання розвитку м'ясної промисловості, дослідження саме актуальних тенденцій зовнішньої торгівлі дозволить сприяти виявленню шляхів закріплення конкурентоспроможних позицій Української продукції з м'яса на світовому ринку. Окрім того, необхідно виявити сильні та слабкі сторони експортно-імпортного потенціалу м'ясного сектору промисловості відповідно до сучасних трендів.

МЕТА СТАТТІ

Мета роботи — дослідження основних тенденцій зовнішньої торгівлі України м'ясом та м'ясними продуктами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

За останні роки промислова переробка м'яса в Україні характеризувалась тенденціями до зниження обсягів виробництва яловичини і телятини (за 2013—2018 роки на 8,75%) та м'ясних продуктів (19,16%) і водночас зростання виробництва м'яса птиці (17,93%), свинини (20,41%) та інших видів м'яса (24,12%). Домінуючим серед видів м'яса було виробництво м'яса свійської птиці (у 2018 році 53,36% м'яса та м'ясних продуктів) (рис. 1).

Щодо розвитку зовнішньої торгівлі, то лише продукція м'яса та їстівних субпродуктів птиці впродовж останніх років зайняла конкурентоспроможні позиції на світовому ринку (у 2017 році 1,4% від світового експорту) [6]. Окрім цього, спостерігалась позитивна динаміка до приросту експорту цього виду м'яса — у 2018 році зріс у 2,26 рази у порівнянні з 2013, та на 21,22% у порівнянні з попереднім роком (табл. 1).

Також впродовж останніх років зріс експорт:

— яловичини та телятини свіжої, охолодженої та мороженої — у 2013—2018 роках на 76,54%;

Таблиця 1. Темп приросту обсягів експорту м'яса та продуктів з м'яса, %

Код УКТЗЕД*	Назва продукту	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2013
	Загальний обсяг м'яса та продуктів з м'яса	18,63	10,79	22,88	14,37	15,80	113,89
02	М'ясо та їстівні субпродукти, в т.ч.	19,11	10,88	22,94	14,68	15,85	115,74
201	М'ясо великої рогатої худоби, свіже або охолоджене	-43,80	35,19	83,87	-22,67	27,97	38,25
202	М'ясо великої рогатої худоби, морожене	23,12	55,10	-18,16	54,22	-11,95	112,20
203	Свинина	102,68	190,21	-88,37	55,74	-64,33	-61,98
204	Баранина, козлятина	400,00	140,00	-16,67	1430,00	-20,92	12000,00
205	М'ясо коней, віслюків	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
206	Субпродукти великої рогатої худоби, свиней, овець, коней	88,69	6,40	80,27	28,48	-30,51	223,11
207	М'ясо та їстівні субпродукти птиці	20,12	-7,69	48,90	12,99	21,22	126,11
208	Інші м'ясо та їстівні субпродукти	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
209	Сало, свинячий жир і жир птиці	211,11	6804,46	-98,93	-61,45	-93,75	-94,44
210	М'ясо та м'ясні субпродукти	15,00	-47,83	133,33	582,14	115,71	1960,00
	Продукти з м'яса, в т.ч.	-9,89	3,56	18,27	-13,25	9,03	4,39
1601	Ковбаси та аналогічні вироби з м'яса	-33,40	-61,52	-76,88	244,58	53,15	-68,74
1602	Інші готові чи консервовані м'ясопродукти	11,21	38,54	32,47	-19,96	4,08	70,02

Примітка: * УКТЗЕД — Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності.
Джерело: розраховано автором за даними [7].

Таблиця 2. Структура обсягів експорту м'яса та продуктів з м'яса, %

Код УКТЗЕД	Назва продукту	2013	2014	2015	2016	2017	2018
02	М'ясо та їстівні субпродукти, в т.ч.	98,34	98,74	98,82	98,87	99,14	99,19
201	М'ясо великої рогатої худоби, свіже або охолоджене	6,39	3,03	3,69	5,52	3,74	4,13
202	М'ясо великої рогатої худоби, морожене	6,86	7,12	9,97	6,64	8,95	6,81
203	Свинина	2,59	4,42	11,57	1,10	1,49	0,46
204	Баранина, козлятина	0,00	0,00	0,01	0,00	0,05	0,03
205	М'ясо коней, віслюків	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
206	Субпродукти великої рогатої худоби, свиней, овець, коней	1,03	1,65	1,58	2,32	2,60	1,56
207	М'ясо та їстівні субпродукти птиці	81,44	82,46	68,70	83,25	82,24	86,09
208	Інші м'ясо та їстівні субпродукти	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
209	Сало, свинячий жир і жир птиці	0,02	0,05	3,29	0,03	0,01	0,00
210	М'ясо та м'ясні субпродукти	0,01	0,01	0,01	0,01	0,06	0,11
	Продукти з м'яса, в т.ч.	1,66	1,26	1,18	1,13	0,86	0,81
1601	Ковбаси та аналогічні вироби з м'яса	0,78	0,44	0,15	0,03	0,09	0,11
1602	Інші готові чи консервовані м'ясопродукти	0,87	0,82	1,02	1,10	0,77	0,69
	Разом	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: розраховано автором за даними [7].

— субпродуктів великої рогатої худоби, свиней, овець, коней — у 2018 році у 3,23 рази більше 2013 року;

— баранини та козлятини — до 225 т у 2018 році проти 1 т — у 2013 році;

— м'яса та м'ясних субпродуктів — до 1446 т у 2018 році проти 20 т у 2013 році.

Водночас різко знизились обсяги експорту свинини — за 2013—2018 роки на 61,98% та сала, свинячого жиру і жиру птиці — на 94,44%.

Експорт продуктів з м'яса зріс за вказаний

період на 4,39%, за рахунок приросту інших готових чи консервованих м'ясопродуктів на 70,02% та зменшення обсягів експорту ковбас та аналогічних виробів з м'яса на 68,74%.

У структурі експортованого м'яса та продуктів з м'яса, м'ясо та їстівні субпродукти з м'яса становили 86,09% (табл. 2). Зважаючи на позитивну динаміку та вагому частку у структурі експорту, вказану продукцію м'ясної промисловості можна назвати найбільш перспективною в плані експортоорієнтованості.

Таблиця 3. Темп приросту обсягів імпорту м'яса та продуктів з м'яса, %

Код УКТЗЕД	Назва продукту	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2013
	Загальний обсяг м'яса та продуктів з м'яса	-37,68	-20,79	3,58	29,88	21,78	-19,13
02	М'ясо та їстівні субпродукти, в т. ч.	-36,87	-20,34	3,56	29,72	21,89	-17,65
201	М'ясо великої рогатої худоби, свіже або охолоджене	49,53	7,50	1,16	32,76	-0,87	114,02
202	М'ясо великої рогатої худоби, морожене	-50,47	-44,49	30,14	-25,56	17,90	-68,60
203	Свинина	-79,47	-88,02	-23,17	97,32	410,04	-80,99
204	Баранина, козлятина	-80,00	-12,50	100,00	0,00	0,00	-65,00
205	М'ясо коней, віслюків	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
206	Субпродукти великої рогатої худоби, свиней, овець, коней	-18,32	8,92	-17,21	1,38	13,40	-15,33
207	М'ясо та їстівні субпродукти птиці	-14,20	0,44	35,99	42,04	10,27	83,53
208	Інші м'ясо та їстівні субпродукти	0,00	-100,00	100,00	101,45	-84,89	0,00
209	Сало, свинячий жир і жир птиці	58,58	-19,77	-20,22	19,08	11,63	34,94
210	М'ясо та м'ясні субпродукти	-33,86	597,62	29,69	28,42	2,05	684,25
	Продукти з м'яса, в т.ч.	-60,87	-41,47	4,84	39,67	15,42	-61,29
1601	Ковбаси та аналогічні вироби з м'яса	-29,85	-50,54	8,49	30,56	33,85	-34,22
1602	Інші готові чи консервовані м'ясопродукти	-64,30	-39,50	4,19	41,36	12,26	-64,29

Джерело: розраховано автором за даними [7].

Таблиця 4. Структура імпорту м'яса та продуктів з м'яса, %

Код УКТЗЕД	Назва продукту	2013	2014	2015	2016	2017	2018
02	М'ясо та їстівні субпродукти	96,62	97,88	98,43	98,41	98,29	98,38
201	М'ясо великої рогатої худоби, свіже або охолоджене	0,03	0,08	0,11	0,11	0,11	0,09
202	М'ясо великої рогатої худоби, морожене	1,16	0,92	0,64	0,81	0,46	0,45
203	Свинина	48,10	15,85	2,40	1,78	2,70	11,31
204	Баранина, козлятина	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01
205	М'ясо коней, віслюків	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
206	Субпродукти великої рогатої худоби, свиней, овець, коней	10,29	13,49	18,55	14,83	11,57	10,78
207	М'ясо та їстівні субпродукти птиці	22,76	31,33	39,73	52,16	57,04	51,65
208	Інші м'ясо та їстівні субпродукти	0,02	0,01	0,00	0,04	0,07	0,01
209	Сало, свинячий жир і жир птиці	14,21	36,15	36,62	28,20	25,86	23,70
210	М'ясо та м'ясні субпродукти	0,04	0,04	0,38	0,48	0,47	0,39
	Продукти з м'яса	3,38	2,12	1,57	1,59	1,71	1,62
1601	Ковбаси та аналогічні вироби з м'яса	0,34	0,38	0,24	0,25	0,25	0,27
1602	Інші готові чи консервовані м'ясопродукти	3,04	1,74	1,33	1,34	1,46	1,34
	Разом (м'ясо та їстівні субпродукти і продукти з м'яса)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: розраховано автором за даними [7].

Водночас частка яловичина та телятини становила близько 10% від експортованого м'яса та м'ясних продуктів; частка субпродуктів великої рогатої худоби, свиней, овець, коней — 1,56%, частка свинини — 0,46%. Обсяги експорту інших видів м'яса та продуктів з нього були незначними (менше 1% від загального експорту м'яса та продуктів з м'яса).

Водночас зріс імпорт окремих видів м'яса (табл. 3). Відтак у 2018 році в Україні було імпортовано 248502 т м'яса та м'ясних продуктів, що на 19,13% менше обсягу 2013 року, але на 21,78% більше показника попереднього року. Впродовж 2013—2018 років спостерігалось зростання темпи приросту імпорту м'яса великої рогатої худоби, свіжого або охолодженого — на 114,2%, м'яса та їстівних субпродуктів птиці — на 83,53%, сала, свинячого жиру

і жиру птиці — на 34,94%, м'яса та їстівних субпродуктів — на 684,25%. Загалом імпорт м'яса та їстівних субпродуктів за вказаний період знизився на 15,65%, а імпорт продуктів з м'яса — на 61,29%.

Найбільшу частину імпорту займав імпорт м'яса та їстівних субпродуктів птиці (52,65%), сало, свинячий жир та жир птиці (23,70%) та свинина (11,31%) (табл. 4). Такі тенденції пов'язані із зменшенням обсягів виробництва свинини, сала та жиру в Україні, що може викликати імпортозалежність від даної продукції у перспективі. А також імпортували більш дешеву продукцію, до прикладу, середньорічна ціна експорту м'яса та їстівних субпродуктів птиці у 2018 році становила 1,54 дол. США, а імпорту — 0,38 дол. США; експорту свинини — 2,15 дол. США, імпорту — 1,82 дол. США.

Таблиця 5. Коефіцієнт покриття експорту імпортом

Код УКТЗЕД	Назва продукції	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Січень-листопад 2019
	Всього м'ясо та м'ясні продукти	0,55	1,51	3,46	4,22	4,19	3,56	3,91
02	М'ясо та істивні субпродукти	0,55	1,59	3,74	4,70	4,70	3,88	4,48
201	М'ясо великої рогатої худоби, свіже або охолоджене	38,11	18,67	26,53	40,15	26,52	28,10	26,74
202	М'ясо великої рогатої худоби, морожене	3,37	8,00	23,07	13,85	29,67	19,53	23,13
203	Свинина	0,05	0,33	6,71	1,22	1,06	0,07	0,11
204	Баранина, козлятина	0,02	1,81	0,25	0,40	2,15	2,00	4,47
205	М'ясо коней, віслюків	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
206	Субпродукти великої рогатої худоби, свиней, овець, коней	0,03	0,13	0,18	0,46	0,78	0,41	0,25
207	М'ясо та істивні субпродукти птиці	2,29	4,79	6,06	8,53	8,03	9,76	11,03
208	Інші м'ясо та істивні субпродукти	0,00	0,02	3,00	0,03	0,01	0,07	0,45
209	Сало, свинячий жир і жир птиці	0,00	0,00	0,24	0,00	0,00	0,00	0,00
210	М'ясо та м'ясні субпродукти	0,40	0,72	0,11	0,18	0,74	1,22	0,61
	Продукти з м'яса	2,30	1,83	1,34	1,22	1,98	1,82	2,72
1601	Ковбаси та аналогічні вироби з м'яса	1,03	1,25	1,79	4,33	3,00	3,33	5,91
1602	Інші готові чи консервовані м'ясопродукти	3,21	2,12	1,26	1,03	1,81	1,57	2,13

Джерело: розраховано автором за даними [7; 8].

Попри вказані тенденції, коефіцієнт покриття імпорту м'яса та м'ясних продуктів експортом впродовж останніх років зріс до 3,56 — у 2018 році проти 0,55 — у 2013 році, зокрема:

— для окремих видів м'яса та істивних субпродуктів вказаний коефіцієнт мав позитивне значення (тобто експорт перевищив імпорт): м'яса великої рогатої худоби, свіжого або охолодженого, мороженого; баранини та козлятини (у 2014, 2017—2018 роках), м'яса та м'ясних субпродукти (був негативним у 2013 — 2017 роках, у 2018 році показник зріс до 1,22 п.).

— імпорт перевищував експорт свинини (у 2013, 2014 та 2018 роках), субпродуктів великої рогатої худоби, свиней, овець, коней (2013 — 2018 роки), інші м'ясо та істивні субпродукти (окрім 2015 року), сало, свинячий жир і жир птиці (2013—2018 роках) (табл. 5).

Експорт продуктів з м'яса перевищував імпорт впродовж 2013 — 2018 років, проте, спостерігались тенденції до його зниження (до 1,82 п. у 2018 році проти 2,30 п. — у 2013 році). Водночас вказаний коефіцієнт зріс для ковбаси та аналогічних виробів з м'яса (на 2,30 п. за 2013—2018 роки) та знизився для інших готових чи консервованих м'ясопродуктів (на 1,64 п.). Зазначені тенденції вказують на необхідність розвитку глибокої переробки м'яса, як з метою уникнення імпортозалежності від даної продукції у перспективі, так і для забезпечення більшого економічного ефекту від глибокої переробки сировини.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Зважаючи на основні тенденції зовнішньої торгівлі м'ясом та м'ясними продуктами, можна зробити такі висновки:

— в Україні активно розвивається виробництво м'яса птиці, відповідно зростає торгівля продукцією з цього виду м'яса на світовому ринку. Для сприяння розвитку такої торгівлі необхідно формувати стабільні міжнародні торгові відносини, дбати про якість продукції, забезпечувати відповідність Українського виробництва до вимог міжнародного ринку;

— за результатами міжнародної торгівлі останніх років можна зазначити, що зростає загроза імпортозалежності від продукції свинини, сала, свинячого жиру та жиру птиці. Необхідно стимулювати дане виробництво, зокрема, за рахунок дотацій та пільгового кредитування фермерських господарств, а також надавати систематичну матеріальну та інформаційну підтримку у боротьбі з хворобами (до прикладу, Африканською чумою свиней);

— необхідно стимулювати глибоку переробку м'яса (виробництво продуктів з м'яса), що сприятиме зростанню економічного ефекту від виробництва.

Література:

1. Бочарова Ю.Г. Концентрація та конкуренція на світовому ринку м'яса. Бізнес Інформ, № 3. 2016. С. 18—23.
2. Карп'як М.О. Ринок м'яса та м'ясопродуктів в Україні в умовах євроінтеграції: зов-

нішньоекономічні аспекти. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, 2018. Вип. 3 (131). С. 18—21.

3. Голюк В.Я., Голець Н.І. Аналіз експорту м'яса курятини в Україні: стан та тенденції розвитку ринку. Економіка та управління підприємствами. Вип. 2. 2016. С. 131—134.

4. Сендецька С.В. Сучасний стан та перспективи розвитку світового ринку м'яса птиці. Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького. 2017, т. 19. № 76. С. 96—99.

5. Виробництво промислової продукції за видами. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/pr/ovp/xls/vpp_11_19_u.xlsx (Дата звернення: 05.02.2020).

6. Обсерваторія економічної складності. URL: <https://oec.world/ru/rankings/product/sitc/> (Дата звернення: 05.02.2020).

7. Сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами УКТЗЕД. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/ms/f11> (Дата звернення: 05.02.2020).

8. Товарна структура зовнішньої торгівлі України. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1218_u.htm (Дата звернення: 05.02.2020).

References:

1. Bocharova, Y. (2016), "Concentration and competition in the global meat market", Business Inform, vol. 3, pp. 18—23.

2. Karpyak, M. O. (2018), "The Meat and Meat Market in Ukraine in the context of European Integration: Foreign Economic Aspects", Socio-economic problems of the modern period of Ukraine, vol. 3 (131), pp. 18—21.

3. Holyuk, V. Ya. Holets', N. I. (2016), "Analysis of Chicken Meat Exports in Ukraine: Status and Trends of Market Development", Enterprise Economics and Management, vol. 2, pp. 131—134.

4. Sendets'ka, S. V. (2017), "The current state and prospects of development of the world poultry meat market", Scientific Bulletin of LNUVMBT them. S.Z. Zhitsky, vol. 19, no. 76. pp. 96—99.

5. Official site of the State Statistics Service and Ukraine (2020), "Production of industrial products by types", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/pr/ovp/xls/vpp_11_19_u.xlsx (accessed 5 February 2020).

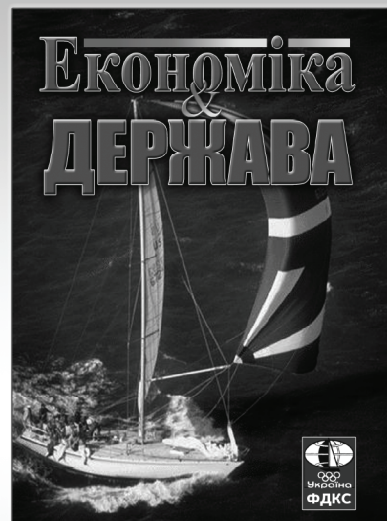
6. Economic Complexity Observatory (2020), available at: <https://oec.world/ru/rankings/product/sitc/> (accessed 5 February 2020).

7. Official site of the State Fiscal Service of Ukraine (2020), "The total volume of imports and exports by section of commodity items according to the codes of UKTZED", available at: <http://sfs.gov.ua/ms/f11> (accessed 5 February 2020).

8. Official site of the State Statistics Service and Ukraine (2020), "Commodity structure of Ukraine's foreign trade", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1218_u.htm (accessed 5 February 2020).

Стаття надійшла до редакції 17.02.2020 р.

Науково-практичний журнал «ЕКОНОМІКА ТА ДЕРЖАВА»

Передплатний індекс: 01751

Виходить 12 разів на рік

наукове фахове видання України

З ПИТАНЬ ЕКОНОМІКИ

(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1643

Спеціальності — **051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.**

www.economy.in.ua

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73